

תפקידי המפלגה ועתיד ההסתדרות

פנחס לוביאניקר

היסוד של ההסתדרות, אשר עקרונותיה זהים עם אינטרס קיומה ושלמותה של הסתדרות העובדים הכללית, רק בתוקף עובדת הזהות הזאת אפשר להבין את הקשר הגורלי וההיסטורי הזה.

מניעי היסוד

מהו המניע היסודי של ההסתדרות? ראשון, וראשון במעלה, במניעי היסוד הוא אמונתה באחר דות הפועלים כערך חיובי מכריע בחיי הפועלים, שהוא עדיף מערכים אחרים, כגון השקפה פילר סופית ואינטרס וכיתה וצורך אקטואלי. זו גם שאיפה המתחייבת מתוך עצם מהותה וצרכיה של ההסתדרות כהסתדרות כללית של הפועלים. ועובדה זו ניתנת להוכחה, שמפלגת פועלי ארץ ישראל היא היחידה ששמרה אמונים לערך היסודי זה של ההסתדרות. זוהי המפלגה היחידה של פועלים שהאמונה בערך המכריע של אחדות הפועלים, יכולתה לאחד פועלים, נתקיימו בה אמונה חיה ופעילה.

המניע היסודי השני בהסתדרות הוא אמונתה בשוויונם של פועלים. לאו דוקא אמונה, שכל הפועלים צריכים לקבל אותו זוג מכנסים, אלא אמונה בשוויון במובן עמוק ומכריע יותר: האמור נה בשוויון יצירתם ובערך האזרחות השווה של מאמצי היצירה של פועלים. כי רק מתוך אמונה זו יכלה ההסתדרות לטפח בתוכה גוונים מרובים כל כך של יכולת יצירה — קיבוץ, מושב, קבוצה, קואופרטיב, וכן משק הסתדרותי לכל צורותיו. והנה מפלגתנו היא האחת והיחידה הבנויה על היסוד החי והמהיה של שוויון יצירה, וזכות אזרחות שווה לכל יצירות הפועלים בתוכה. זוהי המפלגה היחידה, אשר בתוכה הקיבוץ, הקבוצה, המושב, הקואופרטיב ואיש המשק ההסתדרותי נפגשים, ויכולים להיפגש, מתוך הרגשת ערך עצמי ומתוך הרגשת בטחון באזרחותם השלמה בתוכה ובדרכה בהתנהגות ההסתדרות.

ולא מקרה הוא ששתי המפלגות אשר התאחדו אחרי כן ב„מפלגת הפועלים המאוחדת“, כמו כאנגטורות של צורת יצירה מסוימת בתוך ציבור הפועלים, ראשיתן היתה צורת החיים רבת-

תכנית שהבאנו לפני מועצת ההסתדרות, לא נפגשה בבקורת רצינית. בשאלות הפנימיות של ההסתדרות אין כיום ויכוח. במידה שישנו, הרי הוא פשטני למדי. נקל לתת בו סימנים: א) מבקד שים להוכיח שאין להסתדרות הישגים, ובמקום שאי אפשר — מנסים לזקוף אותם לזכות האופור (ניציה; ב) הויכוח ההסתדרותי אפשר להגדירו בנוסחה מתימטית „אי קס פלוס“, זאת אומרת, כל דבר שמפלגת פועלי ארץ ישראל מציעה בהסתדרות — הוסף עליו תוספת קלה על חשבון האופוזיציוניות; ג) הויכוח המעיף על המפתח, ההופך לתוכן העיקרי של הבקורת. כל מי שעקב אחרי הויכוח במועצת ההסתדרות האחרונה (וזה תמונה חוזרת בכל ענין, בכל מוסד ובכל שאלה הסתדרותית) נזכח לדעת כי הבירור נצטמצם, לאמתו של דבר, בשאלה ה„קוסמית“: איך ייקבע המפתח הפנימי? לא מקרה הוא אפוא, שהתכנית אשר הבאנו למועצת ההסתדרות על פעולת ההסתדרות בתקופה הקרובה, לא נתקבלה בשום ערוץ יסודי.

הקשר הגורלי

כמפלגה רגילים אנו תמיד לדבר על הציונות, על הישוב, על ההתישבות, על העליה, על ההסתדרות. כמעט שאיני זוכר מסיבה של מפלגת פועלי ארץ ישראל אשר תדבר על עצמה. היה הגיון פנימי בדרך הזאת, אבל דומני שהגיעה השעה לדבר לא רק על ההסתדרות ועל הסעיפים הקונקרטיים של תכנית פעולתנו בתוכה, אלא להגיד גם לעצמנו ולצבור הפועלים משהו על היחס שבין מפלגת פועלי ארץ ישראל להסתדרות.

הקשר האינטימי בין גורל ההסתדרות לבין גורל מפלגת פועלי ארץ ישראל, שהוא יסוד ההיסטוריה הפועלית בעשרות השנים האחרונות, הוא חיוני וגם בולט יותר היום משהיה באינו תקופה קודמת, ואין כאן מקרה, או צירוף עיוור. הקשר הזה נובע מן העובדה הפשוטה, שמן ההכרח שנבחר אותה לעצמנו ולציבור, שמפלגת פועלי ארץ ישראל היא המפלגה היחידה בתוך ציבור הפועלים, אשר מניעי היסוד שלה זהים עם מניעי

שבילים נוספים, שאינם שוללים ואינם באים במי קום דרך המלך. אם המדובר הוא ארגון עולים והעברתם לחקלאות ללא הכשרה קודמת, גם מתוך ידיעה שלא במאה אחוזים יצליח הדבר, הרי מפלגתנו אינה צריכה לראות במאמץ זה כל התחרות, אלא לברך עליו ולשוות לו, ככל האפשר, דמות ותוכן של ישוב עובד. ואם המדובר הוא בשימוש ביכולת הגדולה של המשק ההסתדרותי — אם חק"ל ואם סולל-בונה — כדי לפלס גם דרך לחוה חקלאית מונוקולטורית גדולה, שתכשיר קרקע ותכשיר עובדים, אם גם לא תקים עוד ישוב מעורב — הרי יש לברך על היוזמה הזאת ולשלב אותה במסגרת הכוללת של מאמצי התישבות שלנו. כי רק זו הדרך שבה הגענו בהסתדרות ובמפלגה עד הלום: הדרך של אי-הטלת חרם וחיץ, של נאמנות לעיקר וברכה על הסתעפות בענפים, אשר בנקודה מסויימת, על אף ההבדלים, נפגשים בעיקרי העיקרים של תנועת הפועלים ושל המפלגה.

המניע הרביעי ביצירת ההסתדרות והתפתחותה המיוחדת הוא חירותה הפנימית, עצמיותה הרוחנית. בזכות זו נוצרה ההסתדרות בדמותה וצלמה, הונחו יסודותיה שאין להם דוגמה בתנועת הפועלים העולמית ונתגבשה דרכה וצורתה במשק, בחינוך, בתרבות, במזיגת התפקידים הלאומיים והחברתיים של הפועל. ומפלגת פועלי ארץ ישראל היא אשר טבעה מטבע זה, שמרה מכל משמר על רוחו העצמית של הפועל העברי, על חירותו האינטלקטואלית, על עמידתו ברשות עצמו בעיצוב חייו ודמותו, מבלי להכנע למקובל ולמוסכם ובלי להתבטל בפני רוח הסוגסטיה של גדולים וחזקים.

מתוך זהות הזאת של מניעי התנועה הרי מפלגתנו היא התנועה שבגורלה קשור גורלה של ההסתדרות.

התחייבויות שקוימו

בבחירות הקודמות נטלה המפלגה עליה התחייבויות מסויימות בשטח ההסתדרות. היא הטיה לה על עצמה את החובה לרכז את ההסתדרות כולה סביב המאבק למדינה יהודית. את השליחות הזאת מילאנו — מתוך משברים קשים בתוך ההסתדרות.

היא הטילה על עצמה את התפקיד להוציא את הפועל השכיר מהתפוררותו, מפינתו, לארגן אותו גושים-גושים על יסוד האינטרסים המקצור

ערך, אך צורת-חיים אחת ויחידה, ומתוכה באה הקפיצה לתוך ציבור הפועלים: לא למען ציבור הפועלים הזה, אלא על מנת לגייס אותו כמכשיר-עזר לצרכים ההתישבותיים והפוליטיים של נקודת-המוצא, של צורת החיים המסויימת.

בוה נתון אולי ההבדל העמוק ביותר בין מפלגה הכוללת את כל החי והמפעם, היוצר והמתפרץ בתוך ציבור הפועלים על יסוד של שיוון ואזרחות אמת, לבין מפלגה המשקיפה על ציבור הפועלים כעל אימפריה קולוניאלית, אשר יש לרכזה סביב העיקר האחד של שירות לצורת חיים מסויימת שבהכרח הוא לובש אופי כיתחי ומתנשא.

ומיסוד השיוון נובע היסוד השלישי: הדינאמיות. כשם שההסתדרות מצוינת בדינאמיות של מפעלה — כך המפלגה מן ההכרח שתהיה מצוינת בדינאמיות של מחשבתה. בפולמוס המפלגות מגדירים אותנו לעתים קרובות כמפלגה קונסרבטיבית. אבל די לנתח את התפתחות הענינים בארץ בשנים האחרונות כדי להיוכח, שזוהי המפלגה הדינאמית בה"א הידיעה בחיי ציבור הפועלים. אותה מפלגה אשר בשטח הפוליטי יכלה במשך עשרות שנים ללכת, מתוך ריסון עצמי, בקו מסוים, ועם זה היתה מוכשרת, עם שינוי המצב ונוכח התביעות של מצב חדש, לזינוק לקראת דרך חדשה, מבלי לזנוח את הדרך הישנה; אשר הקימה את המיבנה הצנטרליסטי של ההסתדרות, ועם זה היתה מוכשרת להיות הנושא של תביעת התארגנות העצמית של הפועלים השכירים באיגודיהם הארציים, מבלי לזנוח את היסוד הצנטרליסטי שבמרות כלל ההסתדרות. בכל שטחי החיים של תנועתנו ושל מפעלנו אנחנו מוצאים בחיי המפלגה ובחיי ההסתדרות את האחדות המופלאה הזאת של תנועה דינאמית נאמנה לעבר, השומרת על הקיים, ועם זה פתוחה לכל נסיון חדש, לכל תביעה חדשה, אשר אינה מטילה חרם על שום רעיון חדש, אלא מנסה לשלב כל יזמה חדשה במסגרת המפעל המסכה והמתפתח.

(ובמאמר המוסגר: מתוך ראייה זו נראה לי הויכוח בשאלת ההתישבות כויכוח-סרק במידה רבה. אין להעלות על הדעת את זניחת דרך-המלך של ההתישבות, ודרך-המלך של ההתישבות, אשר בה התקוה ובה העתיד, היא דרך ההתלכדות העצמית של פועלים וחלוצים למעשה ההתישבות על כל צורותיה. אבל הנאמנות לדרך זו אסור שתפגע בחושנו הדינאמי, בכשרוננו לראות גם

דרכה של התנועה החלוצית, על „החלוק“ האחד. כשם שבשטח הקבוצתי התנגדו לתביעת האיחוד כביכול, בשם צרכי הקבוצה, כך נלחמו כאן כבר יכול, בשם האינטרס ההסתדרותי וההתישבותי בנסיגות האינטגרציה והאחדות בתוך התנועה החלוצית. הלכנו בדרך הפילוג במשך ארבע שנים, ולהיכן הגענו? הגענו בעצם לחיסולה הגמור של התנועה החלוצית והיכולת החלוצית בישראל. איני מגלה סוד אם אגיד שאנו עומדים, בשטח זה, חסרי אונים, כולנו יהד. אולי זהו אחד הגורמים האמיתיים לרוחות המשבר המגשבות בתוך התנועה הקבוצתית. כולנו שואלים את עצמנו: מניין יבוא ההמשך, מניין יבוא האלפים והרבבות אשר יסיפו עוד דגניה ועוד עין-חרוד ועוד גבעת ברנר, ועוד חולדה ועוד נהלל? אנחנו תרים אחריהם ואינם, כי התנועה החלוצית ותנועת הנוער החלוצית הופתה לרסיסים וכוחות יניקתה נצטמקו, והתנועה ההתישבותית בישראל, בתוקף הפילוג הממאיר בתוכה, הגיעה לאפיסת-כוחות, באין המשך.

הנה אנו עומדים בארצות מזרח אירופה לפני נסיון של היסול התנועה החלוצית כולה. בין הגורמים הפועלים במגמה זאת: הגיון של משטר המכיר מפלגה אחת בלבד, וקשה לו לעכל קיומן של עשרות מפלגות ותנועות בשטח היהודי; ודילטוריה של הקומוניסטים היהודים, שש מאות אלף היהודים הנמצאים היום באירופה המזרחית הם היסוד העיקרי לתכניות העליה וההתישבות של מדינתנו בשנים הקרובות, וכשאנו משקיפים עכשיו על הויכוח ההוא בראי הנסיון של ימים אלה, הרינו שואלים את עצמנו: אילו ברומניה, בפולין ובצ'כיה לא היה לנו ענין בעשרות תנועות חלוציות מפורזות הנלחמות זו בזו והרוי אות בהתחרות ביניהן את עיקר תפקידן, אילו היתה לנו עם תנועה חלוצית אחת ומאוחדת, המייצגת את האינטרסים של עליית הנוער לארץ ישראל — האם לא היה בזה כדי להקשות על נסיונות החיסול, האם לא היה בה משום פתח לסידור חיובי? אותה תאורת-פילוג בתנועה החד-לוצית בשם אינטרסים מפותקים, האם לא מסרה את כולנו כטרף בידי זרים והקלה על אפשרות חיסולו של מעין עיקרי להתסתחות מפעלנו ועתידו?

האם הגיע הפילוג לתחנתו הכופית?

חברינו מאז, חברי סיעה ב' ואחר כך התנועה לאחדות העבודה, יצאו לדרך הפילוג בשם ההת-

עיים שלו, גם את השליחות הזאת קיימנו במידה מכרעת.

היא הטילה על עצמה את התפקיד לדאוג לרמת חייו של העובד, לפתח את זכויות היסוד שלו בביטוח, בתנאים סוציאליים, בתנאי עבודתו. אנו רשאים לומר, שבדרך כלל קיימנו את התחייבותנו.

פירות הפילוג

אולם המפלגה הטילה על עצמה ועל ההסתדרות עוד תפקיד אחד, והוא אולי המכריע. היא הטילה על עצמה לחזק בתוך ההסתדרות את כוח אחדותם של הפועלים במשך, בחינוך, בנוער, במדיניות, במילוי תפקיד זה נכשלונו. במשך ארבע שנים אלה לא חווה קה אחדותם של הפועלים, לא במשך, לא בנוער, לא ב„החלוק“, לא במדיניות. הרוב שניתן למפת לגת פועלי ארץ-ישראל בבחירות הקודמות היה מספיק כדי לשמור על שלימות המסגרת, וכדי שלא לבטל את הכוחות החיוביים של ההסתדרות במערכות העם והציונות. אולם הוא לא הספיק כדי להתגבר על מחלת פילוגו של ציבור הפועלים, האוכלת אותו בכל פה. במשך ארבע שנים אלה הפך הפילוג הפנימי בתוך ציבור הפועלים למחלה פרוגרסיבית המתקדמת בצעדי ענק. אין לנו אלא לסכם סיכום מר את הפרשה הזאת בחיי ציבור הפועלים.

לא סוד הוא: על היצירה המרכזית של תנועת הפועלים, פאר עבודתה במשך דור שלם, התנועה הקבוצתית, עובר משבר קשה. למשבר זה סיבות הקשורות בתקופה, בתנאים האובייקטיביים הנוצרים בארץ; ולמשבר זה רק תרופה אחת ויחידה — והפילוג בתוכנו הורס את אפשרות השימוש בה — היא אחדותה של התנועה ההתישבותית. כי המשבר הזה נובע לא רק מטעמים אובייקטיביים וממקורות אובייקטיביים. הוא, קודם כל, פרי ירידת כוחה המוסרי הכובש של תנועת השיתוף בארץ. הוא, קודם כל, פרי העובדה, שהזוהר והזוהר אשר הקיף את תנועת הקבוצה בכל דרך התפתחותה, נפגם בעיני המוני נוער וחלוצים.

הפילוג שיצא, כביכול, לדרך על מנת להציל את המפעל השיתופי, מביא אותנו בהעמקתו וב-התפשטותו למצב שהמרכז הרוחני והמוסרי של תנועת הפועלים כולה, מקור המקורות של יניקתנו, הוטל לתוך משבר חמור, וכלייהזין העיקרי להצלה ולהתגברות נשדד ממנו בתוקף הפילוג לפני שנים אחדות היה לנו ויכוח חמור על

הפועל במדינה יוכרע לא רק בבחירות לאספה המכוננת, אלא, לא פחות מזה, בבחירות להסתדרות. שום ממשלה בישראל לא תוכל לפעול את פעולתה ולהגשים את תכניתה אם לא תהיה מלווה ברצון טוב ונכונות לשיתוף-אמת מצד ההסתדרות, מצד כוח הפועלים המאורגן, וכן להיפך: שום הנהגה הסתדרותית לא תוכל למלא את תפקידיה כלפי ציבור הפועלים, בתחום העבודה; וזכויות העובד ובפיתוח משק הפועלים, אם לא תוכל להיות בטוחה בשיתוף כן ובאחריות משותפת עם ממשלת המדינה.

אנחנו הולכים לבחירות בשני שלבים מבחינת הלוח. חמש מאות אלף כאן, ומספר יותר קטן כאן, ההסתדרות כאן והעם כולו כאן. אבל נדע, כי שתי הבחירות גם יחד הן אקט אחד, שרק באחד דות תוצאתו — ערכו. רק אם יובטח מעמדו וכוחו של הפועל בשניהם יחד, מובטח כוחו ומובטחת יכולתו, כי לא תתכן מדינה בניגוד להסתדרות, ולא תיתכן ההסתדרות שאינה יכולה להשען על הכוח הפוליטי, המבצע והמחייב של המדינה. עלינו לדעת שזוהי מערכה אחת בשני שלבים, אבל מערכה אחת, וכשם שבמערכה שלנו לאספה המכוננת יוכרע גורל ההסתדרות, כן במערכה שלנו במוסדות ההסתדרות יוכרע מקומנו בתוך המדינה, בממשלה ובאספה המכוננת.

אנחנו הולכים לבחירות אלו לאור אותו עקרון המזיגה, שעל פיו חיינו עד עכשיו, לא ראינו עד היום סתירה בין האינטרסים של הפועל לבין האינטרס של הישוב והציונות, אדרבה, יסוד פעולתנו היה בהנחה: יותר ציונות — יותר כוח לפועלים, יותר כוח לפועלים — יותר ערובה לציונות. על פי יסוד זה וברוח המזיגה האור-גנית של תחושתנו הפועלית והציונית, הגענו להישגינו הגדולים, ובמדינה לא כל שכן, יסוד המזיגה מוסיף להיות היסוד החי והמחיה את כל פעולתנו. הפועל כנושא האחריות הממלכתית של מדינת ישראל והעומס על שכמו, בהכרה ובחזרה, את חובות הבנין של הממלכתיות הזאת; והמדינה כמכשיר מרכזי לקידומו של הפועל בעבודה, בכטחון, במשק — כאשר ראינו אתמול כן אנו רואים היום את הקשר האורגני בין השניים, בין הנכונות להיות נושא הממלכתיות העברית הקמה לתהיה לבין הציווי המחייב המר-טל על המדינה להיות נושא הבונה את כוחה, המקדם ומבצר את הפועל ואת יסוד העבודה בחברה.

אולם תנועתנו אנו אינה רואה את עיקר תפי

חייבות לאיחוד כולל, ובתליכתם בדרך לאיחוד כולל הגיעו לאיחוד מיעוטים, אשר כל תכנון וכל מהותו המלחמה במפלגת פועלי ארץ-ישראל. היה זה איחוד, אשר בצורה ובקצב מבהילים היסל תכנה של תנועה בת עשרות שנים, כולנו זוכרים עדיין את נאומו של טבנקין לפני כמה שנים במועצת הקיבוץ הארצי במשמר העמק, בו הוא התווכח עם יערי והוכיח אותו על פניו שלא יתכן לחלק את תנועת הפועלים בארץ לפי קווי הלוקה המקובלים בעולם, כי הקומוניסטים אצלנו אינם קומוניסטים והסוציאלידמוקרטים אינם סוציאלידמוקרטים, ויש מציאות רוחנית, ואקלים ארץ-ישראלי, המשנים את פני הדברים ומשנים להם דמות ותוכן חדשים. מנאום זה הגענו להפך קרת תרעיון של איחוד כולל, לאיחוד, אשר בו נתקבלה ובתאשרה הנחה על הפילוג כיסוד, כתורה, במקום התורה המסורתית של תנועת פועלי ארץ ישראל על אהדות פועלים כיסוד — אנו עומדים בפעם הראשונה בתולדות תנועת הפועלים לנוכח מפלגה גדולה ומושרשת, אשר הרימה את הפילוג למדרגת דגל, ואנחנו נכנסים בהסתדרות למציאות חדשה הפוגעת בעיקרי היסוד של חיינו, המרימה על קיר ביתנו בפעם הראשונה את הסכנה של התגבשות כוח גדול, שהפילוג הוא לו תורת חיים וייעוד חיים. אחר-תם של פועלי ארץ ישראל עברה מן העולם כהתר חייבות, כיסוד מחייב, ובמציאות זאת הכרח הוא, שנתחיל להרהר.

לפני חמש שנים לא היינו מעלים על הדעת את האפשרות של פילוג פוליטי כזה בתוך תנועת הפועלים. הכרח הוא שנתחיל להרהר אם זוהי התחנה האחרונה והסופית של מגמת הפילוג בחיינו, והכרח שנעמיד את פועלי ארץ ישראל על חובת הדאגה המחודשת לביתם, לבית ההסתדרות המוקף זרמים כאלה, ואקלים רוחני כזה, והזקוק מעתה לחיזוק רב ולביצורים רבים, כדי שיוכל לעמוד בסערות הזמן, והואיל ויודעים אנו שתורה זאת אינה יונקת ממצאותנו, אלא מהתפתחויות והסתבכויות עור למיות, הרי כפולה ומכופלת חובתנו להזהיר את עצמנו על הסכנות ולדרוש מציבור הפועלים תוספת הישוקים להסתדרות, לביתו של הפועל, על מנת שנוכל להחזיק מעמד בתוך סערת הימים הפנימית והחיצונית המתחוללת על ראשנו.

הפועל והמדינה

עלינו להסביר לציבור הפועלים, שכוחו של

חמה. רוסיה לא עסקה בתקופת המלחמה בהשקעת תקציבים בתיקונים סוציאליים. אילו לפחות הציעו אנשי מפ"ם השקעת שני מיליון פונט לשם הנהגת ביטוח סוציאלי יסודי — הייתי מבין על מה המלתמה. אבל הם יודעים כי הצעה כזאת היא מגוחכת. מה עשה חבר מפלגתם? הוא מציע לתת מאתים אלף ל"י לקופת-חולים. תקציבה הכולל של קופת חולים עומד היום על שני מיליון ל"י. חבר זה גם הציע 200.000 ל"י מניין יבוא: מאה אלף מתקציבו של משרד הדתות, למעשה כל תקציבו, ומאה אלף מתקציב משרד הבטחון. איך תציע מפלגה אחראית, בתקופת מלחמה, להפחית מתקציב הבטחון? האם בדקו ומצאו שיש בו עודף של כסף? ואיך יכולה מפלגה אחראית להציע, במצב של קואליציה לאומית, לפוצץ את הממשלה הזמנית של ישראל על מאה אלף לירות? אלו הן „ההוכחות" שיש לנו ממשלה ריאקציונית.

דרכנו בבנין המשק הלאומי

אבל יש גוסס דיבור פשוט עוד יותר. כל הזמן אומרים לנו שמדינתנו היא קפיטליסטית. קשה היום לדעת מהי מדינה קפיטליסטית ומהי מדינה סוציאליסטית. אבל אם קובעות העובדות ולא התיאוריה, ההגדרה של מדינתנו כקפיטליסטית מסלפת את מציאותנו. מדינה המתחילה את חייה כאשר רוב הקלאותה הוא על קרקע לאומי וחקר לאות סוציאליסטית; כאשר תעשייתה היא ב-15% סוציאליסטית; כאשר כל עורקי התחבורה שלה הם בידי המדינה או בידי הפועלים; כשחלקים גדולים והשובים מן המשק מאורגנים בידי הפועלים ונתונים לשליטתם של הפועלים והסתדרותם; אם ייאמר על מדינה זו, ללא הסתייגות, שהיא מדינה קפיטליסטית. — הרי זה זיוף. אנחנו יודעים, למשל, כי במדינה כבריטניה נטושה מערכה רצינית בדבר הלאמת הרושת הזיוף, ואין פועל בבריטניה שלא יראה בהלאמה זו, לכשתבוא, צעד חשוב קדימה לקראת סוציאליזם. לא לנו להשתוות בגודל הרושת הזיוף שלנו עם מדינת אנגליה. אבל משהו ישנו, שאינו חסר-ערך ומבוטל בקנה-מידה שלנו. הרושת זו עוד תגדל ותסתעף, והנה בלי אומר ודברים היא נולדה כרכוש המדינה ואין מערער על כך.

האם באמת מותר להגדיר חברה זאת, כפי שנבנתה במשך שני דורות וכפי שהותכה לתוך דפוסה של מדינת ישראל, כחברה קפיטליסטית טהורה? האין אנו מחוייבים, דווקא מתוך האיני-

קידה בתביעות מקצועיות. היא תעשה כל מה שבכוחה לעשות על מנת להבטיח חוקי עבודה ושיטת ביטוח סוציאלית ותנאים הוגנים לעובדים וחיון הארגון המקצועי של הפועל בכוח המדינה ובעזרתה. אולם את העיקר במדינת ישראל נראה בשאיפתה של ההסתדרות לבנות את חברת העבודה בישראל. אנחנו נכנסים למדינת ישראל ברכוש עצום של נסיון בבנין משק ותבונה. נוצרו התבניות של חיי העובד העברי במר-לדתו. הן נוצרו מתוך מאבק קשה עם מציאות פוליטית עוינת, בחוסר תנאים מסייעים. כל דאגתנו צריכה להיות מכוונת לכך, שהיסודות שהונחו בעבודה חלוצית של עשרות שנים בבנין חברת העבודה, שהנסיון הרב הנה ייהפך לגורם מדריך ומכוון את מדינת ישראל. ודאי: קליטת עליה, יישוב הארץ וקיבוץ גלויות — אבל תוך בנין החברה הסוציאליסטית, בכוחם העצמאי של הפועלים ובכוחה המסייע והמדריך של המדינה.

בקורת ללא משקל

חברינו ממפ"ם מתארים את ממשלתנו ריאקציונית כמעט. מותר לשאול: ומדוע מהפכנים יושבים בממשלה ריאקציונית? אבל על שאלה זו בודאי לא נקבל תשובה, כמו על הרבה שאלות אחרות. הם מוכיחים את הדבר בהוכחות יוצאות מן הכלל.

הוכחה אחת. הם הציעו מס רכוש — ואנחנו לא קיבלנו הצעתם. ברור איפוא שזוהי ממשלה ריאקציונית. אבל מה לעשות, ואנחנו איננו יודעים להרשות לנו מותרות אלה שהם מרשים לעצמם: לומר דבר והיפוכו מתוך הנחה שהקהל יראה את ההיפוך וישכח את הדבר... הם יכולים להרשות לעצמם בישיבה אחת של מועצת המדינה, למסור הצהרה חגיגית (אנחנו לא מסרנו כל הצהרה כזאת) שהם רואים ברכה רבה בכניסת הזון פרטי לארץ — מן הסתם לא לבנות את המדשק הסוציאליסטי, אלא משק קפיטליסטי. הם מצהירים שהמדינה צריכה לסייע להון הזה ולאפשר לו את פעולתו. ואין הדבר מעכב בידם מלהציע, בישיבה שניה, הצעה על מס רכוש, כנראה בתור אמצעי יעיל לעידוד כניסתו של ההון הפרטי לארץ...

יש דוגמה שניה ה„מוכיחה" שהממשלה הזאת היא ריאקציונית. והרי אלו באמת מעשי להטים. אין ממשלה בעולם שניסתה בתקופת מלחמה להשקיע חלק ניכר מתקציבה בתיקונים סוציאליים. אנגליה לא עשתה זאת בתקופת המל-

אם הוא קפיטליסטי ובין אם הוא סוציאליסטי, זו סכנת הטכנוקרטיה. כל החיים המודרניים מלי-וים גידול עצום. גידול שבהכרח, של מנגנון והכרעת עניני האזרח בידי פקידות ממונה. לא נוכל למנוע את הסכנה הזאת על ידי חזרה למשטר אנארכי פשטני. יש רק דרך אחת ויחידה להאבק עם הסכנה ולפחות לצמצמה: דרך ריבוי מסגרות של אחריות ציבורית מאורגנת. הפועלת למען הכלל ובשם הכלל, לטובת הכלל ובפיקוח הכלל. אך פועלת כיומה ציבורית אחראית ומאורגנת.

דוגמה פשוטה. אם אנחנו הקימונו את סולל-בונה כמכשיר הממלא יעודים ממלכתיים, ויש לנו היום מדינת ישראל העוסקת ואשר תעסוק בבנין ובעבודות ציבוריות — מה עדיף: מחלקת בנין ועבודות צבוריות, המשתמשת במכשיר הציבורי לשם מילוי עבודותיה, או מחלקת בנין ועבודות צבוריות העושה את העבודה ברשותה ועל ידי מנגנונה היא? השאלה הזאת תעבור כחוט-השני בכל שטחי חיינו. אנחנו כציבור פועלים וכאחראים לדמותה של המדינה המוקמת והמתפתחת, חייבים ללכת בדרך מסוימת של בנין מדינה: הדרך של איניציאטיבה ואחריות ציבורית מסוימת, המשרתת את המדינה, אבל פועלת ברשות עצמה.

הצעות ארגוניות

יהיה עלינו להמשיך בפעולה שהתחלנו בשנים הקודמות לשם ארגונם של הפועלים השכירים, וזכור הויכוח בינינו ובין המיעוטים, ובאיזה קושי נתקבלה ההחלטה בוועידת ההסתדרות האחרונה. בגלל הויכוח והקשיים לא השלמנו את המלאכה ועלינו להשלימה עכשיו: לארגן את כל הפועלים השכירים באיגודיהם הארציים ולקיים לא לתראת ההסתדרות הארצית של פועלי החרושת. אולם אין להסתפק בסיוס התהליך הארגוני הזה. היתה שינה משהו במיבנה הארגוני היסודי של ההסתדרות, ושינוי זה צריך לבוא לידי ביטוי בחייה הכלליים של ההסתדרות. הכרח הוא שהמפלגה תדאג, בשעה שיקומו מוסדות ההסתדרות החדשים, שאנשי האיגודים המקצועיים וההסתדרויות הארציות של הפועלים, כאנשי ההתישבות, ייוצגו ייצוג הוגן ומלא במוסדות המרכזיים. דבר זה עלינו לעשות כדי שמוסדות ההסתדרות ימוגו בתוכם את הנסיון ההיסטורי הכולל של ההסתדרות יחד עם הענינים החיוניים של הפועלים

טרם של הפועלים, להדגיש את הערכים הסוציאליסטיים המובהקים שיצרנו והענקנו למדינת ישראל ולהפכם לנקודת-מוצא המכוונת את התפתחותו של משק המדינה בהדרגתה של ההסתדרות? הנה מתרוממחתיים נעמוד לפני מיליוני דונמים של קרקע ללא בעלים. מי ימנע הפיכתם לקנין העם? כבר היום לפנינו עובדת רכוש עצום ללא בעלים: ערים שלמות, כפרים למאות. מדינת ישראל, המודרכת עלידי פועלים, האין אנו רשאים וחייבים לדרוש ממנה טיפוח המשק העצמי של הפועלים וסעד מכוון להתפתחותו, טיפוח היסודות השיתופיים בבנין הארץ ושימוש מלא באוצרות הטבע המרובים שיהיו בידי האומה לפיתוח משק פועלים סוציאליסטי? אנחנו יודעים שהמשק הישראלי יהיה „משק מעורב“ במובן זה שיהיו מעורבים בו אלמנטים של משק ממלכתי, משק קואופרטיבי-פועלי לצור רותיו ומשק פרטי. כאמור, נברך על כל יזמה פרטית שתבוא ארצה, אבל ההסתדרות והממשלה יחד חייבות לכוון מאמציהן בתוך התהליך המעורב הזה, כדי לטפח ולחזק את היסוד הלאומי והיסוד הפועלי העצמאי במסגרת המשק המתפתח.

בראש תפקידיה של ההסתדרות בתקופה הקרובה יש להעמיד דאגה זו לדמותו ולתכנון של המשק שיקום ויתפתח בארץ. אם הוא לא יהיה המשך מוגבר של היסודות אשר הנחנו בחיי הארץ תוך מאמצים עצמיים של הפועל — כי אז ניכנס לתוך מערבולת של התפתחות אנארכית, שסופה לפגוע בצרכי המדינה ובמשק המאורגן והתכניתי שהקימונו עד כה.

עצמאות מפעלו של הפועל

ועוד הנחת יסוד דורשת בירור וסיכום. אנחנו נדרוש מהמדינה עזרה בחוק, בתקציב, במדיניות המעשית. אבל עם זה לא נוותר על זכותנו לנהל בעצמנו את עניני הפועלים — בשטח המשק, בשטח הביטוח הסוציאלי, בשטח המדיניות המקצועית. תביעתנו לעזרה אינה מחייבת אותנו לכפות על חיינו ועל מוסדותינו רגל-מנצחיה ממשלתית.

נקודה זו נעוצה אולי בשורשי פרובלימה אחרת והיא: איך נבנה בכלל את חברתנו במדינת ישראל. בין המלחמות השונות הנטושות בכל מדינה — מעמדיות, פוליטיות, תרבותיות — יש מלחמה אחת, שהיא אולי חשובה מכולן, מפני שהיא מלחמה בסכנה האורבת לכל משטר, בין

על הנחשלות והפיגרון בחלקים שונים של ציבור העובדים באזור זה או אחר בארץ. ניאבק על תיקון שכרם של סוגי העובדים המפגרים. גם היום יש בתוך ציבור הפועלים שכבות שלמרות העליה המהירה במחירים לא הגיעו למינימום המבטיח את אפשרות הקיום. כולנו רואים רק את החלק, והוא אולי רובו של ציבור הפועלים, הנהנה הנאה מסוימת מן העלויות בשכר שהושגו על ידי ההסתדרות. אבל יש סוגים לא מעטים שנשארו בצדי הדרך והדאגה לתיקון שכרם עדיפה מבחינה הסתדרותית על הדאגה לתוספות לאותם סוגי הפועלים שבלאו הכי הגיעו לדרגות שכר גבוהות למדי.

ואחרון אחרון: שינוי יסודי במדיניות ההסתדרות בשטח שכרה של הפועלת. יודעים אנו שאין הדבר מן הקלים, פירושו בהרגלי דורות, לא רק של המעבידים, אלא של חלקים לא קטנים מציבור הפועלות עצמו, האָמון על הנחה "מקור דשת" שיש הבדל שבהכרח בין שכרו של הפועל לבין שכרה של הפועלת, גם כששניהם עושים אותה עבודה, ואין ספק כי זרימת העליה תעלה את שיעורן של הפועלות בחרושת, בפקידות, בשירותים, ועל ההסתדרות לראות חובת כבוד לעצמה, להלחם לתיקון המעוות הזה. ואין כל ספק שהשואת השכר פירושה עליה מבחינה חברתית וציבורית, ומבחינת העמקת ההכרה המעמדית של ציבור הפועלות. כי דוקא בציבור הפועלות רווחים חוסר-הארגון וההשתמטות מכניסות להסתדרות. אין ספק, שתנאי השכר הירודים, ולפעמים גם תנאי הניצול המלווים את עבודת הפועלת, הם הגורמים לכך.

יציבות כלכלית — המטרה

אך יש לומר בגילוי-לב: כל המערכות האלה אין בהן משום פתרון יסודי. אלה רק פאליאטיביים, ולא תמיד יש ודאות שיפעלו זמן ארוך, כל עוד האמרת המחירים והיוקר העולה הם נסיבות חיינו יום יום. אם לא תדענה ההסתדרות והממשלה להעלות את המלחמה הממשית ביוקר החיים על ראש דאגותינו — הרי האבקותנו המקצועית היא בבחינת יציקת מים לתוך דלי שאין לו קרקעית. מה ערך להישגים שנאכלים מיד, ולפעמים עוד בטרם הושגו. על ידי המחיריים העולים. אין זו אלא אחיזת-עיניים לשעה, שהעובד סבור שהוא מקבל לירות רבות, ומיד כשהוא יוצא לשוק, מתברר לו שכל הענין היה תרמית. אך תרמית שהפועלים יחד עם המעבידים

בביתם הם, בבית ההסתדרות. אותה השיטה שעל פיה הלכנו על כה בבנין המוסדות של ההסתדרות, שרק אלה שלא היו קשורים קשר חיוני בעניני החיים היומיומיים של חלקי הציבור הגדולים, רק אלה ומאלה הורכבו מוסדות ההסתדרות, מצב זה אינו הולם עוד את המציאות הארגונית ואת אקלימה הרוחני של ההסתדרות. בהרכב מוסדות ההסתדרות אנו חייבים כיום למצוא מדינה, שתייצג בתוך המוסדות את המסורת הכוללת של ההסתדרות ויחד עם זה תביא לידי ביטוי את הצרכים הריאליים של גושי עובדים ופועלים גדולים.

שינויים במבנה המשק

הקימונו בהסתדרות שני טיפוסים של משק עירוני: טיפוס של קואופרציה וטיפוס של משק ממלכתי. בשטח הקואופרציה הגענו בשנים האחרונות לידי מדינה בין היסוד ההסתדרותי והיסוד הקואופרטיבי. כיום יש כבר כמה וכמה קוראופרטיבים שהם שותפות בין ההסתדרות לבין הפועלים. עוד לא הגיעה השעה לסכם את הנסיון הזה, אך אין ספק, שמצאנו דרך רבת תוצאות חיוביות, אפילו ניתקל, במקרה אחד או שנים, בכשלון זמני. אבל שינוי מהותי זה אי אפשר לו להצטמצם לאורך ימים בסקטור הקואופרטיבי בלבד. אנו חייבים להשלים את התהליך במגמה זו במפעלים של המשק ההסתדרותי הטהור, ולבדוק גם בו מדינה בין היסוד ההסתדרותי לבין היסוד של אחריות בלתי אמצעית של הפועלים והעובדים במפעל ההסתדרותי. שמפעל זה הוא ביתם, משקם, עתידם, על מנת להוציאו ממצבו של שכיר היודע רק דאגה אחת, היא דאגת שכרו והיאבקתו עם מנהלו, ולהפוך אותו לנושא האחריות לבנינו ולייצובו של המשק ההסתדרותי.

המדיניות המקצועית

כבשנים קודמות תעמוד במרכז דאגתנו הראשונה לרמת חייו של הפועל. לא נחפש תיקון לדבר בדרך הקלה והחלקלקה של תוספות ספקולטיביות לשכר, אלא נבקש דרכים יסודיות, במידה שיש מקום לדרכים יסודיות במצב של ערעור המשק. נבקש תיקון נוסף של האינדקס על מנת להתאימו למצב המחירים האמתי בארץ. עד היום יש עדיין, למרות התיקונים שתוקנו באינדקס, מרחק רציני בינו למצב המחירים. נבקש את התיקון על ידי מעבר לתנאי-שכר אחידים על בסיס ארצי, וכדרך זו נתגבר במידה מסוימת

שאינן להם דרך אחרת, אלא דרך העבודה בארץ, יהפכו לעובדים מאורגנים המצטרפים למאמצים הכלכליים, התרבותיים הלאומיים והסוציאליסטיים של ההסתדרות, או יעמדו מנגד לה. זו תהיה שאלה מכרעת לגורל ציבור הפועלים ולגורל המדינה. ההסתדרות חייבת להתאזר למערכה ארגונית קשה, ממושכת ומפותלת עם רבבות עובדים שיגיעו לארץ במשך שנים אחדות, על מנת לקלוט אותם במושגינו, בעבודתנו, בחובר תינו ובזכויותינו, בחיינו היומיומיים, ולהפוך אותם לממשיכי הדאגה והאחריות שמתוכנן צמח ועלה כוח ההסתדרות.

אנחנו עומדים לפני התפקיד של כיוון מדינה, יישוב ארץ, בנין עם עובד. לעתים קרובות דיברנו על כיוון המדינה, אבל מדינה לא היתה לנו; דיברנו על יישוב הארץ, אבל למעשה עסקנו ביישוב נקודה אחת, שניה או שלישית; דיברנו על בנין עם עובד — ועסקנו בצירוף גרעין לגרעין כיסוד לעם עובד. כיום לפנינו כל אלה כאפשרות ריאלית, ובמלוא ההיקף. מלאכה זאת דורשת כוח־הגשמה עצום, סמכות בלתי מעורערת, יכולת של הטלת חובה מוסרית מלאה ובלתי מפקפקת, כי בלי כוח הגשמה גדול ובלתי סמכות מוסרית ואירגונית בלתי מפקפקת, אין כלל סיכוי ואפשרות להשיג בתוך זרמי עליה אלה את שלוש המטרות. בבחירות לוועידה על ההסתדרות למצוא את כוח־ההגשמה המלא, את הסמכות המוסרית והארגונית הבלתי מעורערת — לעמוד בפני המציאות העולה, להיאבק אתה ולעשותה נדבך נוסף לבנין תנועת הפועלים ומדינת העבודה.

משתתפים בה, לעת עתה בחדוות רבה... אם מדברים אנו ברצינות על גורל המשק שלנו, הרי ברור שיציבות במשק, במחירים ובמטבע — היא ענינו היסודי של הפועל החי על שכרו. כל זמן שלא יושג הדבר — כל ההישגים המקצועיים הם עורבא פרת. ובזאת יהיה עלינו לראות אחד מעיקרי מלחמתה של ההסתדרות בתקופה הקרובה.

כולנו יודעים שלפני חדשים אחדים היה לבנו נתון לדבר אחד, להבטיח שלא יהיה רעב בארץ, ולא חששנו כלל למחירים, כי הסכנה הרצינית ביותר היתה, שלא יהיה לחם לאכול. אנחנו יודעים שנעשה משהו בשטח הפיקוח על המזון, ויודעים אנו להעריך את ההתחלה, בדעתנו את הקשיים הפנימיים שנתגלו בקואליציה זו, כאשר רצינו להנהיג שיטת פיקוח וארגון משקי חמור ורציני. אולם למרות הקשיים אי אפשר שההסתדרות לא תתרכז בכך בתקופה הקרובה, ומובן מאליו שהיא לא תוכל להסתפק בתביעה, אלא חובה עליה, אם היא דואגת דאגת־אמת לרמת־חיינו של העובד, לשתף עצמה שיתוף אחראי בכל מאמץ רציני של הממשלה להפסיק את מחול־השדים הזה ולהגיע ליציבות בחיינו הכלכליים.

הדאגה לעתיד

על ההסתדרות לצאת למסע־כיבוש ארגוני גדול. זרמי עליה עצומים באים. ההסתדרות פועלים של חצי מיליון או ששת מאות אלף תברים אינה עוד חזון לדורות. בשנים אחדות אפשר להגשימו. השאלה היא אם זרמי עליה אלה, מאות האלפים